

СИМЕОН ПИРОНКОВ

К 78/Д 96

120000868813

СТРАТА ИТИЦА

комична опера

K 752

$$\begin{array}{r} 4 \overline{) 78} \\ 96 \end{array}$$

РУСЕНСКА НАРОДНА ОПЕРА

Носител на орден „Червено знаме на труда“

СИМЕОН ПИРОНКОВ

ПЪСТРАТА ПТИЦА

Регионална библиотека
"Любен Каравелов"

120000868813

сезон 1980—1981 година

448074

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

„В наше време много неща се подлагат на проверка чрез категориите на интелектуализма. Интелектуална ли е операта? Да, в такъв смисъл, че това е изкуство разумно, че без мисловни способности човек не може да го разбере. . .“

Борис ПОКРОВСКИ

„ . . . В операта, където всичко е пресмятано, архитектоника, където създателят непременно „проверява хармонията с алгебра“, където се издигат най-дълбоките теми на обществения живот на човека, където размислите и знанията проправят пътя на познанието на чувствата, където често чувството не може да се отдели от мисълта и затова така се и налага да се пише „чувство—мисъл“ — там може да работи само композитор—мислител, който се вълнува от проблемите на човешкия живот, на живота на обществото, на връзката между човека и природата. . .“

Борис ПОКРОВСКИ

Симеон Пиронков активно работи в почти всички музикални области. Създал е редица музикално-сценични, ораториални, симфонични, камерни и вокални произведения. А също и много музика за филм, театър и други. Интересът му почти винаги е насочен към съществените въпроси на нашия живот и към неговото хуманно осмисляне.

Завършил е Музикалната академия в София. Работил е като музикален ръководител и диригент на Народния театър за младежта, в системата на кинематографията и в СБК, където понастоящем е секретар на секция „Композитори“. Присъдено му е званието „Заслужил артист“ и е доцент във ВИТИЗ „Кръстю Сарафов“.

Второто му музикално-сценично произведение, комичната опера „Пъстрата птица“ се реализира за първи път на Русенска сцена.

... Идете не се измислят! Те съществуват по неотменните закони на живота, носят се във въздуха и се проявяват в изкуството толкова по-остро, колкото по-талантлив е авторът. Опитът те да бъдат разбирани е задължение за оперния театър както и за всеки друг. . .“

Борис ПОКРОВСКИ

Имах желание да напиша оперно произведение в което хуморът, веселото настроение, шеговитостта да са на преден план. Комична опера. Но не желях да остане само с това. Искаше ми се заедно с него да има и нещо друго, което да накара човек да се замисли. В същност, именно комична опера. Бях си записал една идея около която започнах да разсъждавам и през лятото на 1976 година, на морето, написах либретото към „Пъстрата птица“. Трябва да призная, не без съмнения. До сега бях набрал опит от „Испанската апология на Сократ“, „Добрият човек от Сечуан“ и „Житие и страдания грешного Софрония“, но тук се касаеше за нещо друго. Пред очите ми бяха либретата на класическите опери, които сега придружават албумите на грамофонните плочи. Колко спретнато и ясно изглеждат. И тук таме има „трала-ла, трала-ла...“. Реших, че това ще бъде една така наречена „номерна опера“ с арии, ансамбли, хорова... но без балет. Щеше да стане много. И така започнах да пиша либретото като все си мислех какво ще става по-късно когато започна да пиша музиката. Либретистите навремето са си знаели работата. Трябва да се напише нещо от което по-късно да излезе му-

зикална форма и нищо друго. Ето това е дяволската работа. Но времената се изменят, хората и вкусовете им също, променят се и оперите, не се търсят вече старите либретисти — така се и загубва техния достоен род.

За музиката си бих искал да кажа много по-малко. Канто е „бел канто“, оркестърът е оперен оркестър без симфонични безбрежности, гледал съм събитията да следват бързо, за да не е отегчително и общо взето да не е много дълго. Дано при тази правилна рецептура да не е станала грешка от друг характер. И дано тя не е извън мене.

Много желая Пъстрата птица, която се появява в началото и края на представлението да не напусне тези несъвършени хора от сцената. Без нея ще стане нещо страшно, нещо лошо. Дано не ни напусне и нас. По-често да ни навестява. Да ѝ се радваме. Да ѝ се възхищаваме. Тя е толкова хубава.

з. а. Симеон ПИРОНКОВ

„... Операта като всеки друг вид изкуство не може да бъде откъсната от страстното утвърждаване на идейни позиции, от заострената постановка на жизнени проблеми. Отричането на нейната художествено-обществена значимост е политика опасна, защото изключва операта от сферата на гражданското съзнание, лишава я от идеен темперамент, от връзки с духовните нужди на обществото, в същност кастрира оперното изкуство...“

Борис ПОКРОВСКИ

ПЪСТРАТ

комична опера

либрето

СИМЕОН П

ДЕЙСТВУВА

МОМЧЕНЦЕ

СУЛТАН

АХМЕД

МЕХМЕД левенти – велможи

ОСМАН

ОСМАР благородни младежи

ДВЕ ДЕВОЙКИ – дъщери на Ахмед и Мехмед

Пчелари-моряци, жокеи-лекари, ода

Диригент

ВЕСЕЛИН БАЙЧЕВ

Диригент на хора

ТОМИНА СИДОВА

Сценограф

НЕЙКО НЕ

Концертмайстор: Ал. Ганев; Пом. на режис

Корепетитори: М. Димитрова, Н. В

Художник—изпълнители: Хр. Арна

ПТИЦА

в две части

музика

ПРОНКОВ

и лица:

СТРАШНА КРАСАВИЦА – ВАМП

СЪПРУГАТА НА АХМЕД

ДВАМА ВОЙНИЦИ

ДВАМА ЛОВЦИ - МУЗИКАНТИ

ИНСТРУКТОР НА ЖОКЕИТЕ

ГЛАШАТАЙ

ски, народ. продавачи, купувачи.

Режисьор МАРГАРИТА МЛАДЕНОВА, гост

Костюми НАДЕЖДА МИТЕВА, гост

ПРОНКОВ, гост

ра: В. Дивчева; Суфльор: Л. Сакакушева.

димирова, В. Неделчева, С. Цонев.

ов, П. Антонов, Кр. Шипкалиев.

СЪДЪРЖАНИЕ

ПЪРВА ЧАСТ

Ето я птицата. И момченцето, което си свири на свирчица. Някаква невидима нишка свързва двамата — тази прелест, която се рее във въздуха и ведрата душа на момченцето, което ѝ се радва.

Пристигат двама левенти — велможи, които взаимно се оплакват от неволите си, но и много добре си помагат. Като следствие от разговора им се появяват морящите — пчелари, жокенте—лекари и ловджии — музиканти. Тази суетня е много добре позната на двамата войници, които стоят на стража пред двореца на султана.

Появява се самият той. За жалост, в прекрасното утро и той е угрижен — трябва да повиши в сан един от своите левенти — велможи. Но кой? Всъщност е безразлично кой, защото султанът много добре познава и добрите, и лошите им страни. Но все пак трябва само един. А другия? Няма ли от ревност да направи някаква пакост? Тежък ден. Одалиски, пеейки за луната и любовта, приключват първата част.

ВТОРА ЧАСТ

От двамата левенти е издигнат Ахмед и народът на пазаря по своему коментира това събитие. А другият левент — Мехмед замества сважни задачи в чужбина. Това са събития, които трябва да се отпразнуват. Но Мехмед страда далеч от родината си. Въпреки безумните ухажвания на страшната красавица — вамп, той не може да разбере защо е изоставен и почти се поболява. Султанът, научил за състоянието му, го извиква при себе си и го издига в сан, равен на неговия приятел Ахмед. От прозорците на двореца се чува приятна песен — младежи пеят, вечерна песен на султана.

Като изневиделица се явяват две девойки — възбудени и страшно влюбени. А след тях — и двамата младежи, които пяха песен под прозореца на султана, също ужасно влюбени. След тях се появяват и двамата левенти, които са прозрели, че са достигнали до края на възможностите си и трябва достойно да се оттеглят. Султанът с присърбие удовлетворява молбата им, но ги запазва при себе си като свои съветници. И питайки ги кого да назначи на тяхно място, те го съветват това да бъдат двамата влюбени младежи. Султанът който е по-далновиден от всички, приема съвета им.

Но какъв странен обрат?! Оказва се, че двете влюбени девойки са дъщери на Ахмед и Мехмед. И те ужасно жадуват за любовта на двамата влюбени младежи. Като по чудо за миг всичко свършва най-щастливо!

Но защо от известно време чуваме натрапчивата мелодия на Пъстрата птица, която е в разрез с тази суетня? Защото тя в края на операта отново ще се появи, разкошна, красива и плувайки във въздуха ще ни припомни за дълбокия ни стремеж към красота и съвършенство. Птицата леко отлита, момченцето я следва, ние постепенно отрязваме от това чудо и красота... и всичко завършва весело.

„... Уверен съм, че операта е толкова по-значителна и необходима за хората, колкото по-достъпен, близък, понятен и определен по жизнени обстоятелства е нейният така наречен външен слой. Елементът на естественост, натура (не натурализъм), елементът на прилика с онова, което ни обкръжава, със самите нас не е в противоречие със спецификата на операта. . . . Напротив, историята на операта е все по-силното „заземяване“ на нейната сюжетика“.

Борис ПОКРОВСКИ

„ПЪСТРАТА ПТИЦА“ НА СИМЕОН ПИРОНКОВ

Обикновено, за да си създадем представа за едно художествено произведение и особено за музикално произведение, търсим сходство с познати вече явления в изкуството, правим сравнения с други творби. Досега Симеон Пиронков често пъти е улеснявал своите слушатели и тълкуватели, защото в много от неговите произведения могат да се открият най-разнообразни връзки с обширния свят на изкуството. Много често за този композитор се говори като за автор на филмова музика, защото в десетки български филми дискретно, скромно, но там, където трябва, с точен акцент, звучи неговата музика (нека си спомним само за филмите на Бинка Желязкова и например за онази песничка от филма „Последната им дума“ по стиховете на поета Стефан Цанев — „Носете си новите дрехи, момчета. . .“).

Повече от десет години с неизменно силно въздействие се отличават изпълненията на една необичайна творба от Симеон Пиронков, „Апология на Сократ“ по К. Варналис. Странна творба — оркестър и певец изграждат нещо, което не е кантата, не е поема, не е просто драматичен монолог. Тук има от всичко по-малко, а на преден план — действие, напрегнато и конфликтно, осъществено само и единствено чрез музиката. Връзка и подобие, сходство или контраст има не само между докоснатите различни музикални жанрове, но и между живата

и изразителна музика и категоричното, почти безмилостно слово. Защита на една човешка личност от социалните несправди или обратно — защита на социалните правдини от една голяма личност?

В края на 60-те години с огромен интерес беше посрещната премията на първата опера на Пиронков, защото тя също носи богати и необичайни за нашата културна традиция връзки. Авторът е направил своето либрето по пиесата на Бертолт Брехт „Добрят човек от Сечуан“ и операта му със същото заглавие отправя българският оперен театър към един от най-новите пътища на драматичната театрална драматургия. А когато прозвучава за пръв път голямата оратория „Житие и страдания грешного Софрония“, беше малко трудно отведнъж да се види зад блестящото, вълнуващото и в същото време стилно, изискано прочитане на Софрониевите редове в музиката сложната плетеница, в която има нещо може би от филмовия монтаж, но и от театъра, и от операта, и от класическата оратория, а може би и от старинните „пасиони“.

Когато Пиронков пише „чиста“, оркестрова музика, и тогава, при това в особено ярките творби, пак възникват асоциации, установяват се връзки, защото авторът сам ги предлага. Така една трепетна, смутна творба за струнен оркестър носи заглавието „Реквием за един непознат млад човек“ и ако пътят на асоциации тръгне отново към филмите, може да отведе далеч... В друг случай композиторът, който носи в себе си особен филтър за музикалните образи, открива ги винаги освободени от битовизми, от по-грубовати краски, този композитор посвещава свое произведение на паметта на Игор Стравински и ни кара не без основание да потърсим друг, още по-далечен мост от новата българска творба към общочовешката култура на нашия век.

Има, обаче, и други асоциации, свободни, крилати, които не идват често с произведенията на Пиронков, но появят ли се — остават следа в съзнанието на онези, които са слушали, например, „Циганска песен“ или „Пей птичко“. Свежестта, поетичната прелест на тези песни за женски хор трудно се сравняват с друга музика, с конкретни други художествени творби. Породило ги е нещо твърде непосредствено и човешко, което отвежда мисълта ни навътре, към нас самите, кара ни да търсим в себе си връзката с музиката — и да я откриваме.

Може би нещо подобно се случва, когато се ражда новата опера „Пъстрата птица“. Може би от лъчезарните, пъстри преливания

на женските гласове в песента възниква образът на приказната птица в операта, ражда се песничката на момчето „Пей птичко“. . . Както мнозина свои събратя, Пиронков търси да открие веселото, ведрото в музиката си. Операта си е замислил като комедия, като весело театрално представление, като приказка, феерия — сравненията могат да се множат. Но ако се опитаме с нещо да сравним авторското либрето на пъстрата птица — в света на изкуството няма да открием аналогин. Удивително весело, но „безподобно“ е онова, за което композиторият ни говори и ако възнанието ни бликва поток от асоциации — те идват от другаде. Незнайното царство ни е познато, неговите проблеми са ни близки, невероятният ориенталски колорит извира някъде наблизко и неговите драперии само подчертават онова, което е част от прозата на нашето време, на нашия бит.

Обикновено в най-новата история на комичната опера композитори и драматурзи нещо „отстраняват“, прикриват с художествени метафори, търсят условност, или пък открито преминават в областта на оперетното битоописание. Песнички и танци, мелодична прелест или зъбата гротеска се редува и състезават. Пиронков остава верен на своя художествен „филтър“ и с него прекрива и през гротеската, и през издевателството, и през благодушното хихикане — за да достигне страниа, неочаквана и извисена художествена позиция. В „Пъстрата птица“ всичко се вижда ясно, твърде ясно, всичко идва от зоркото наблюдение и безкомпромисната, жива съвест, но носи печата на добродушната игра. А той е възможен само защото творецът вижда как над неговия свят все пак витае „пъстрата птица“.

Струва си в тази опера на Симеон Пиронков да се открива играта — играят си двамата левенти със своите начинания, след тях започва трескавата игра на моряците-пчелари, на лекарите-жокеи, на ловците-музиканти, а накрая любовната игра се оказва също двузначна, защото игриво води към по-далечни цели от любовното и семейно щастие. Композиторият също си играе с цялата тази весела галерия от фигурки и случки, съчинена от самия него. Повечето негови герои имат пъргава реч с много словесни и музикални отсенки и играта на техните ансамбли води до най-разнообразни, понякога и неочаквани значения. Така, бързането на двамата левенти прераства в пъргавата безсмислена суетня набръмчащите пчелари-моряци и в галоп на жокеите, а ловците-музиканти стигат до гръмка възхвала на своята предстояща слава, а после започват да си играят в скоропговорка с италиански музикални термини. Когато двамата левен-

ти са пред султана, изпълнени с трепет и почит, си струва да се вслушаме какво и как пеят — оказва се, че в музикалните си партии те си сменят местата със същата взаимозаменяемост, както и в сюжета. Скоропоговорката и играта-безсмислица стават очарователни, когато се наместят двете шамповано-еднакви любовни двойки.

Има и друг вид игра, пак добродушна и рафинирано остроумна — с операта и нейните традиции, шампите, които сега могат да послужат за израз на благородните държавнически неволи на султана (а на тях е отредено важно място и в двете части на операта). Познавачите на операта ще могат да се порадват на деликатната ирония на композитора в екзотичните сцени на размишляващия Мехмед и неговата красавица-вамп или пък в семейното спречкване, когато Ахмед страховито се нахвърля срещу своята почтена съпруга. Струва си да прибавим към това и двамата войници-стражи, които много здраво стоят на земята и пазят най-вече своята служба.

Във втората част на операта, отначало твърде силно, с риск почти да се наруши домашно-добродушният тон на действието, възниква масова народна сцена. Но и тук принципът на театрална игра подчинява и властно води към избрания кръг от метафори. От прославата, през ядовитите думички и подхвърляни съмнения, народът стига до „уха, иха, диду-диду“, устремен към празника в султанските дворци, а в края на операта — към дружно „тра-ла-ла“. Та нали операта е комична и веселието е най-важната задача... И все пак свърхзадача, тя витае в началото и в края като нещо близко, но малко непонятно, уж естествено, а малко смущаващо — пъстрата птица, момченцето със свирката. Музика лъчезарна, простодушна и нежна и... доста чужда на всичко останало.

„Пъстрата птица“ е творба, наситена с много и различни отсенки. Всеки може да открие в нея по нещо, което ще го развесели, а може и да бодне. Действието тръгва и се движи така, че помита всякаква инерция и края може да отгатне само онзи, който вижда действието като част от своя живот, а себе си — като действащо лице.

Киприяна БЕЛИВАНОВА

Главен художествен ръководител и директор:

МИХАИЛ КЪТЕВ

Главен диригент:

ИВАН ФИЛЕВ

Главен режисьор:

АВРАМ ГЕОРГИЕВ

Диригенти:

ВЕСЕЛИН БАЙЧЕВ

АРТО ЧИФЧИЯН

Режисьор:

ВАНЯ БЪЧВАРОВА

Диригенти на хора:

ТОМИНА СИДОВА

ХРИСТО СТОЕВ

Музиковед:

ИОАННА БАКАЛОВА

Артистичен секретар:

БРИЛЯНТА КЕВОРКЯН

Зав. постановъчната част: П. Шопов; Театърмайстор: Д. Джамбазов, Ив. Киров; Зав. худ. осветление: Ц. Сокеров; Зав. светлинни ефекти: А. Харалампиев; Зав. шивашки ателиета: Ал. Димова, Т. Трифонова; Зав. перукеро-фризьорско ателие: Т. Кирова; Зав. дърводелско ателие: Г. Иванов; Зав. железарско ателие: Вл. Илиев; Реквизитор: Ц. Диков; Гардеробниер: Б. Харалампиева, Д. Михайлов

Плакат и корици на програмата: Божидар Икономов

Технически редактор: Жеко Василев

